

Somatisk hälso- och sjukvård för personer med långvarig psykisk sjukdom

Marie Rusner, forskningschef Södra Älvsborgs Sjukhus,
adjungerad lektor Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet

Malmö 2017-10-12

Ett projekt i Västra Götalandsregionen

Regional rapport - *Somatisk vård för personer med långvarig psykisk sjukdom. (2017).* Marie Rusner (projektledare), Anna Norman Kjellström, Annika Jakobsson, Jarl Torgerson, Lise-Lotte Risö Bergerlind, Elisabeth Björk Brämberg, Mia Harty, Peder Welin, Susanne Erkell.

Vetenskaplig publikation - Björk Brämberg, E., Torgerson, J., Norman Kjellström, A., Welin, P., Rusner, M. (2017). Access to primary and specialized somatic health care for persons with severe mental illness: A qualitative study of perceived barriers and facilitators in Swedish health care. *BMC Family Practice* (under granskning).

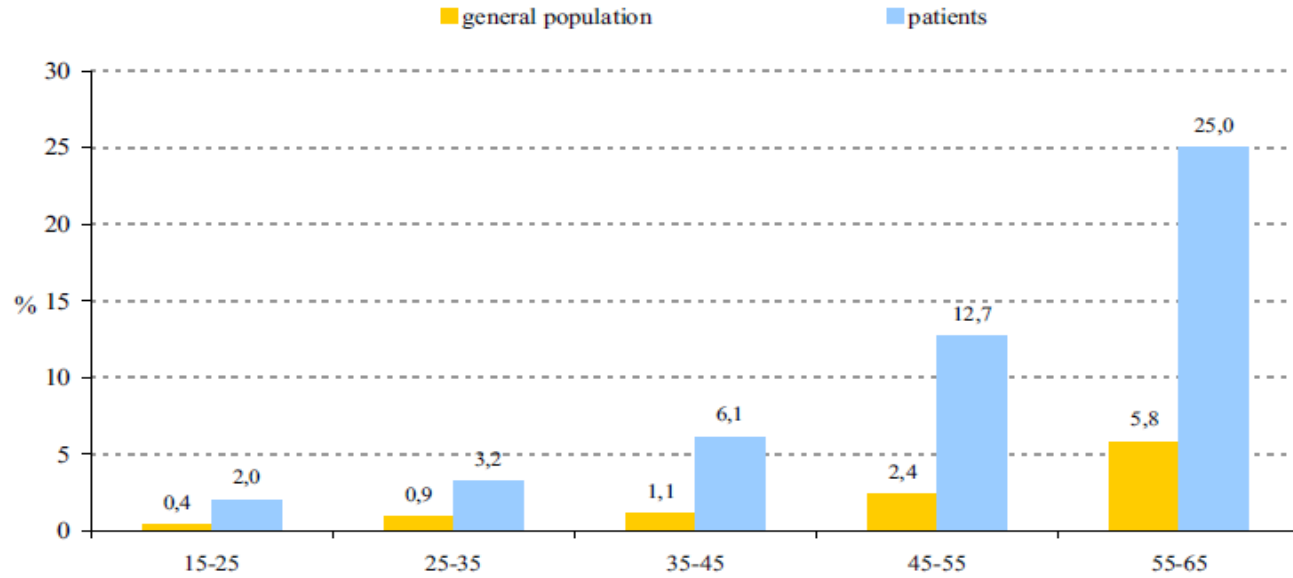
Ojämligheter i hälsa och vård

Personer med långvarig psykisk sjukdom:

- har högre förekomst av somatiska symtom/diagnoser och sämre tillgång till vård och behandling för somatiska symtom och sjukdomar jämfört med befolkningen i stort
- riskerar att dö 15-20 år tidigare än andra, framförallt på grund av hjärt- och kärlsjukdom och cancer (läkemedelbehandling, levnadsvanor, kognitiva svårigheter, bristande kompetens och organisation)
- Somatiska symtom underdiagnostiseras och underbehandlas

Diabetes prevalence by age in persons with schizophrenia as compared to the general population

De Hert, M., van Winkel, R., Van Eyck1, D., Hanssens, Wampers, L M., A Scheen, A. & Peuskens, J. (2006). Prevalence of diabetes, metabolic syndrome and metabolic abnormalities in schizophrenia over the course of the illness: a cross-sectional study. *Clinical Practice and Epidemiology in Mental Health*, 2:14.

En kvalitativ forskningsfråga

- Kvalitativ forskningsdesign för att få fördjupad kunskap om vad data betyder
- Vad underlättar och vad försvårar tillgång till somatiskhälso- och sjukvård för personer med allvarlig psykisk sjukdom?
- Organisatoriska och individuella faktorer
- Patienters, närståendes och vårdgivares perspektiv

Metod

- Strategiskt urval – bred variation av erfarenheter av det som undersöks för att se ett mönster i erfarenheterna
- 50 semistrukturerade individuella intervjuer april till oktober 2016
- Deltagare från Västra Götalandsregionen
- Kvalitativ innehållsanalys enligt Graneheim & Lundman (2004)

Studiedeltagare

- 14 patienter - via psykiatriska öppenvårdsmottagningar med astma, diabetes, cancer, hypertoni och njursvikt. Inklusionskriterier: med pågående kontakt med psykiatrisk öppenvårdsmottagning pga psykossjukdom, schizofreni, bipolär sjukdom, ha erfarenhet av att söka somatisk hälso- och sjukvård för diabetes, hjärt/kärlsjukdom eller cancer under det senaste året. Exklusionskriterier: patienter som vid genomförandet av kartläggningen är instabila i sitt mående och bedöms av sin kontaktperson på öppenvårdsmottagningen påverkas negativt av ett eventuellt deltagande, vård inom psykiatrisk slutenvård de senaste 12 månaderna, pågående utredning av anmälan exempelvis till patientnämnd eller IVO ang misstänkt felbehandling eller vårdskada.

Studiedeltagare

- 15 närstående (vuxet barn, syskon, förälder) till personer med psykossjukdom, schizofreni eller bipolär sjukdom med erfarenhet av att söka somatisk hälso- och sjukvård för diabetes, hjärt/kärlsjukdom eller cancer under det senaste året och som under denna tid inte erhållit psykiatrisk slutenvård. Rekryterades via intresseorganisationer.
- 21 yrkesverksamma inom primärvård, psykiatrisk öppenvård och somatisk slutenvård (disktriktssjuksköterska, läkare, psykiatrisjuksköterska, fysioterapeut, sjuksköterska)

Översikt av resultat

^A Hinder/möjliggörande faktor rapporterad av patienter

^B Hinder/möjliggörande faktor rapporterad av närstående

^C Hinder/möjliggörande faktor rapporterad av yrkesverksamma

	Individuell nivå	Organisationsnivå	Huvudsakligt hinder och möjliggörande faktor
Hinder för tillgång till somatisk vård och behandling	Självstigmatisering (tar till sig och accepterar omgivningens fördomar om personer med psykiatriska sjukdomar) ^a	Fragmentering av tidigare välfungerande primärvård i regionen ^{a, b, c}	Det finns ett gap mellan patienternas behov och organiseringen av hälso- och sjukvården
	Patienternas kognitiva förmåga att kunna tillgodogöra sig bemötande och behandling ^{b, c}	Brist på samarbete mellan olika delar av hälso- och sjukvårdssystemet ^{a, b, c}	
	Brist på kunskap om psykisk sjukdom och bemötande av personer med psykisk ohälsa bland personal ^c	Brist på psykiatrisk expertis inom somatisk primärvård och sjukhusvård ^{b, c} Stuprörsorganisationen i vården (sjukdoms- eller organspecifikt organisering av den specialiserade sjukvården) ^{b, c}	
Möjliggörande faktorer för tillgång till somatisk vård och behandling	Att som patient ha en närstående som talesperson ^b	Tillgång till professionell kontaktperson ^{a, b, c}	De länkar i form av personer och funktioner som finns mellan patient och sjukvård
	Personals eget intresse för att söka kunskap om patientgruppen för att få bättre förståelse ^c	Kontinuitet bland vårdpersonal ^{a, b, c}	
		Årliga och kontinuerliga kallelser till vård ^{a, c}	

Slutsatser

■ Studien bekräftade:

- Gapet mellan patienternas behov och organiseringen av sjukvården behöver överbryggas genom länkande funktioner, kontinuitet, samarbete mellan olika delar av sjukvården

■ Fördjupad kunskap om:

- brist på psykiatrisk expertis inom somatisk vård, stuprörsorganisation av vården blir problematisk för denna patientgrupp, närstående får ta ett oproportionellt stort ansvar, omfattande självstigmatisering, vikten av kallelser till kontroller, behov av kunskap om bemötande

■ Viktigt budskap till beslutsfattare och ledning

Länk till slutrapport

[http://www.vgregion.se/halsa-och-
vard/vardgivarwebben/amnesomraden/jamlik-vard/aktuellt-om-jamlik-
vard/aktuellt-om-jamlik-vard/somatisk-vard-for-personer-med-
langvarig-psykisk-sjukdom/](http://www.vgregion.se/halsa-och-vard/vardgivarwebben/amnesomraden/jamlik-vard/aktuellt-om-jamlik-vard/aktuellt-om-jamlik-vard/somatisk-vard-for-personer-med-langvarig-psykisk-sjukdom/)